

УДК 378.147:(477+510)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.24>

Собченко Т. М., Цінь Шен

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В УКРАЇНІ ТА КНР

У публікації розкрито зародження дистанційного навчання в Україні та КНР, визначено фактори, які вплинули на появу та розвиток цієї форми навчання. Проаналізовано нормативно-правову базу обох країн, що сприяла поширенню змішаного навчання. З'ясовано, що масовий перехід на змішану форму навчання як в Україні, так і в КНР спричинила пандемія COVID-19. Встановлено, що хоча готовність країн до такого переходу була різною, проте процес підготовки майбутніх учителів та інших фахівців не був призупинений. Спільним для обох країн є те, що від самого початку вимушеного переходу на таку форму навчання Міністерство освіти надало методичні рекомендації щодо особливостей її реалізації: "Розпорядження щодо належної організації та управління онлайн-навчанням у коледжах та університетах протягом періоду пандемії" (КНР), "Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти" (Україна).

У статті визначено, які інтернет-платформи використовувалися в КНР та Україні. Описано такі труднощі, які виникли:

- недостатня обізнаність викладачів про наявні освітні платформи, хмарні сервіси, технології та їх можливості;
- низький рівень сформованої цифрової грамотності;
- відсутність розуміння того, як відбувається навчальний процес;
- одночасне оволодіння засобами організації навчання онлайн та їх застосування;
- мобільність у коригуванні подачі змісту навчального матеріалу;
- адаптація до роботи в онлайн-режимі;
- організація та налагодження зворотного зв'язку;
- відсутність або недостача у родинах гаджетів, ноутбуків, комп'ютерів, зв'язку, підключення до мережі Інтернет у сільській місцевості в Україні.

Так, незважаючи на достатній рівень цифрової грамотності педагогів у КНР, вони змушені були екстрено освоювати нові можливості. Частина з них взагалі була переконана в неможливості викладання курсу онлайн через його специфіку. Крім того, незважаючи на високий рівень технічного забезпечення та вжиті заходи, час від часу система не витримувала навантаження.

Ключові слова: змішана форма навчання, заклади вищої освіти, хмарні технології, інформаційно-комунікативні технології.

Якість освіти насамперед пов'язана з готовністю вчителя працювати в нових та сучасних умовах. Це означає, що сучасний вчитель має бути мобільним, соціально активним, здатним швидко приймати рішення, мати здібність до саморозвитку та самовдосконалення, вміти швидко адаптуватися до змін у будь-яких умовах. Щодо змін, то вони нині скрізь, зокрема в суспільстві, освіті, інформаційних технологіях.

Для підвищення рівня підготовки майбутніх педагогів відповідно до запитів Нової української школи та сучасних освітніх викликів, а також орієнту на нові перспективні професії, такі як "андрагог", "тьютор", "модератор", "фасилітатор", "менеджер електронного навчання", "асистент учителя", є необхідність зміни підходу до здійснення ефективної організації освітнього процесу, коригування та оновлення змісту навчальних програм, удосконалення програми підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності та розроблення курсів за вибором студентів [7].

Пандемія COVID-19 та карантинні заходи досить спонтанно увійшли у наше життя та стали неочікуваним і доволі серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу. Перехід на змішану форму навчання спонукав до розроблення та вдосконалення усіх аспектів організації навчальної діяльності, тому питання організації змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів в Україні та КНР вимагають порівняння та обґрунтування.

Ефективність та умови якісного змішаного навчання вивчалися як китайськими (У Дунпін, Ви Хуннань, Ху Сяопін, Сі Цзооксу, Лі Янь, Чень Сінъя, Чень Ісюань, Чжан Фан), так і українськими (Л. Данькевич, Г. Ткачук, В. Болілий, В. Копотій) науковцями.

Теоретичні, методичні, практичні засади підготовки майбутніх учителів вивчали Г. Ткачук, О. Барна (вчителів інформатики), Т. Бондаренко, Т. Євтухова (вчителів початкової школи), К. Осадча, В. Осадчий, В. Круглик, І. Наумук (професійної освіти).

Різні аспекти питання використання інформаційно-комунікативних технологій у системі змішаного навчання розкривали В. Вікова, Л. Білоусова, О. Гудирев, М. Жалдак, О. Косогов, В. Кухаренко, О. Лісовська, Н. Морзе, Г. Науменко, О. Носов, С. Раков, М. Сидоров.

З огляду на це питання організації змішаного навчання у підготовці майбутніх учителів в Україні та КНР є актуальною проблемою відповідно до вимог і викликів сьогодення.

Мета статті полягає у висвітленні та порівнянні організації змішаного навчання у підготовці майбутніх вчителів в Україні та КНР.

25 вересня 2015 року Генеральною асамблеєю було ухвалено підсумковий документ саміту ООН “Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року”, де визначено 17 цілей сталого розвитку, в одній з яких зазначається “забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти” [9].

Саме на реалізацію цієї цілі працювали усі країни світу упродовж п’яти років, зокрема вдосконалювали систему освіти, забезпечували доступність освіти для усіх верств населення, її безперервність, можливість навчання людей з особливими освітніми потребами.

Однак серйозні корективи у цей процес внесла пандемія COVID-19, яка охопила чи не весь світ. Один за одним уряди різних країн приймали рішення про закриття закладів освіти усіх рівнів та переорієнтування на тимчасову форму змішаного навчання.

Незважаючи на те, що ця форма навчання вже кілька десятиріч була в освітньому процесі багатьох країн, вона не мала масового характеру.

Роблячи короткий екскурс у кінець XX століття, зазначаємо, що в Україні перші згадки про дистанційне навчання датуються 1993 роком. Уряду України знадобилося п’ять років, щоб зробити перший рішучий крок до його впровадження. У 1998 році було прийнято Закон “Про національну програму інформатизації”, а вже у 2000 році було затверджено “Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні”, після чого розпочалося створення її організаційної структури [2].

З початку XXI століття Міністерство освіти України прийняло цілу низку нормативно-правових документів, що регулюють впровадження та сприяють розвитку дистанційної освіти. На державному рівні навіть було проведено експеримент (2002–2012 роки), який дав змогу узагальнити власний досвід та виявити прогалини, які усунули в майбутньому.

Говорячи про КНР, зазначаємо, що ця держава ще до 1949 року вирізнялася масовою неосвіченістю своїх громадян. Їй блискавично швидко та якісно вдалося заповнити цю прогалину, а з 1979 року заговорити про дистанційне та змішане навчання, першим кроком до якого стало відкриття університету Центрального радіо та телебачення КНР. Менш ніж за десять років у країні з’являється супутникове мовлення, що спроможне забезпечити змішане навчання. Це була найбільша у світі (за територіальним критерієм) система дистанційної освіти. Особливо важливою подією це стало саме для вчителів та викладачів (з огляду на брак цих фахівців), адже вони могли безвідривно від своєї практики отримувати вищу освіту та реалізовувати перепідготовку.

З 1994 року у КНР було створено дослідницьку освітню мережу “CERNET”, яка розвивалася швидкими темпами та за короткий проміжок часу об’єднала у собі 30 університетів країни, які надавали послуги дистанційного та змішаного навчання [3].

Так, якщо раніше змішане навчання в Україні та КНР мало, зокрема, хаотичний характер, то у період пандемії коронавірусу було введено карантинні заходи, які зумовили перехід на змішану форму навчання усіх закладів вищої освіти.

Отже, у період поширення пандемії необхідно було швидко та якісно зуміти організувати перехід на змішану форму навчання, хоча більша частина світу була до цього не готова, чи сподіваючись на швидке рішення проблеми, чи недооцінюючи масштаби пандемії, і до останнього протистояла закриттю закладів освіти.

Спостерігаючи та аналізуючи труднощі переходу на новий формат навчання, міжнародна організація ЮНЕСКО вдалася до негайного вирішення проблеми. 19 березня 2020 року було опубліковано статтю, у якій говорилося про утворення Глобальної освітньої коаліції. До неї було включено представників компанії “Microsoft”, систему мобільного зв’язку (GSMA) та інших партнерів. Головною метою коаліції було створення відповідних умов для навчання онлайн у всьому світі для запобігання зриву освітнього процесу. Як наслідок, 161 країна світу вимушено перейшла на змішане навчання [8].

Приклад провідних університетів світу свідчить про те, що якісна освіта можлива і за суттєво меншої кількості аудиторних занять, ніж в українських закладах освіти. Однак це вимагає грамотного застосування онлайн-технологій з відповідними методичними підходами, що забезпечують ефективне поєднання безпосередньої та опосередкованої форми взаємодії студентів і викладачів у вигляді змішаного навчання [6].

КНР першою змушена була реагувати на виклики пандемії, тому Міністерство освіти КНР 2 квітня 2020 року видало “Розпорядження щодо належної організації та управління онлайн-навчанням у коледжах та університетах протягом періоду пандемії”. У документі чітко окреслено загальні вимоги та різні напрями завдань щодо організації дистанційного навчання [13].

Головним гаслом цього етапу стало “Призупинення занять без зупинки навчання”. На офіційному сайті Міністерства освіти КНР було організовано онлайн-платформу з посиланнями на безкоштовні курси для викладачів, студентів, учителів та учнів щодо забезпечення навчального процесу в таких особливих умовах. Для зручності для користувачів було складено таблицю, в якій описано зміст курсу, зазначено автора, тих, для кого він створений, наведено активне посилання, актуальні дати онлайн-лекцій тощо.

Найпопулярніші навчальні платформи в Інтернеті включають QQ Live, Китайський університет MOOC, DingTalk, Tencent Classroom, Chaoxing, WeChat Group, Tree Wisdom, Tencent Conference та електронне навчання [10–12].

Щодо України, то для ефективного вирішення проблем переходу на змішану форму навчання насамперед відразу у березні 2020 року Міністерством освіти і науки України (МОН) було створено сайт “Вчимо і навчаємось на карантині: зміни в системі освіти” [1]. Однак цей сайт не вчив працювати викладачів закладів вищої освіти в умовах дистанційної освіти, а передбачав наявність у викладачів певного рівня цифрової компетентності. Крім того, МОН України було запропоновано “Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти”, які суттєво полегшили роботу викладачів у цьому напрямі [4].

У “Рекомендаціях щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти” представлено такі три блоки, як організаційний, методичний та технологічний, у яких узагальнено оптимальні підходи до організації змішаного навчання. До того ж розроблено та представлено широкий спектр курсів підвищення кваліфікації з цифрової грамотності (вебінари, тренінги, майстер-класи, онлайн-курси). Зокрема, у багатьох університетах запущено дистанційну освітню платформу Moodle та організовано курси для викладачів щодо оволодіння навичками роботи на цій платформі. Опубліковано Лист МОН “Рекомендації щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій” від 14 травня 2020 року № 1/9-249 [5]. Метою цих Рекомендацій є методична підтримка закладів фахової передвищої та вищої освіти з питань організації оцінювання результатів навчання студентів із застосуванням інтернет-технологій, засобів телефонного зв'язку в дистанційному режимі.

Кожен заклад вищої освіти мав автономію щодо використання платформ та інтернет-ресурсів у період карантинних обмежень. Аналізуючи досвід роботи закладів вищої педагогічної освіти в Україні, затребуваними платформами та сервісами для організації змішаного навчання у підготовці майбутніх вчителів визнаємо такі, як Classroom, Zoom, Meet, Moodle, Teams.

Звичайно, не обійшлося без труднощів та певних бар'єрів в організації змішаного навчання як в Україні, так і в КНР. Вважаємо доцільним представити для порівняння ці проблеми у табл. 1.

Таблиця 1

Труднощі організації змішаного навчання у закладах вищої освіти

В Україні	У КНР
Недостатня обізнаність викладачів про наявні освітні платформи, хмарні сервіси, технології та їх можливості	Незважаючи на достатній рівень цифрової грамотності, педагоги змушені були екстрено освоювати нові можливості
Низький рівень сформованої цифрової грамотності	Частина викладачів була переконана в неможливості викладання курсу онлайн через його специфіку (особливо музичні спеціальності)
Відсутність розуміння того, як відбувається навчальний процес	Незважаючи на високий рівень технічного забезпечення та вжиті заходи, час від часу система не витримувала навантаження
Одночасне оволодіння засобами організації навчання онлайн та їх застосування	Цифрова нерівність, неоднакове забезпечення міст мережею Інтернет
Мобільність у коригуванні подачі змісту навчального матеріалу	
Адаптація до роботи в онлайн-режимі	
Організація та налагодження зворотного зв'язку	
Відсутність або нестача у родинях гаджетів, ноутбуків, комп'ютерів, зв'язку, підключення до мережі Інтернет у сільській місцевості	

Висновки. Отже, висвітливши та порівнявши організацію змішаного навчання у підготовці майбутніх вчителів в Україні та КНР, можемо узагальнити таке:

- Міністерства освіти України та КНР блискавично відреагували на цю проблему, розробивши рекомендації, положення, розпорядження, запобігши зриву освітнього процесу;
- щодо використання освітніх платформ під час карантинних обмежень слід зазначити, що КНР – це країна новітніх технологій, яка значно випереджає Україну у цьому;
- змішане навчання досить спонтанно увійшло в освітній процес закладів вищої освіти обох країн, чим спричинило певний дискомфорт, проблеми та труднощі в питаннях його організації, зокрема в Україні їх було значно більше.

Перспективами подальших досліджень є вивчення досвіду застосування моделей змішаного навчання у підготовці майбутніх вчителів у закладах вищої освіти України та інших країн.

Використана література:

1. Вчимо і навчаємось на карантині: зміни в системі освіти. URL: <https://mon-covid19.info>.
2. Історія становлення дистанційної освіти в Україні. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/ukraine>.
3. Образование в КНР URL: <http://saint-petersburg.china-consulate.org/rus/zgj/t173665.htm>.

4. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти, які суттєво полегшили роботу викладачів у цьому напрямі. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>.
5. Рекомендації щодо організації поточного, семестрового контролю та атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/73574.
6. Романовська О., Романовська Ю., Романовський О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки XX – XXI століть. Книга 4. Особливості академічного (університетського) підприємництва у США другої половини XX – початку XXI століть : навчальний посібник. Київ : вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2020. 240 с.
7. Собченко Т. Підготовка майбутніх педагогів до інноваційної професійної діяльності. *Педагогіка та психологія*. 2020. Вип. 63. С. 159–167.
8. Half of world's student population not attending school: UNESCO launches global coalition to accelerate deployment of remote learning solutions 19/03/2020. URL: <https://en.unesco.org/news/half-worlds-student-population-not-attending-school-unesco-launches-global-coalition-accelerate>.
9. Sustainable Development Goals. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>.
10. 胡小平谢作栩 疫情下高校在线教学的优势与挑战中国中国高教研究, 2020 年第4 期, 18–22.
11. 李艳陈新亚陈逸焯张帆疫情期间大学生在线学习调查与启示 开放教育研究第26卷 第5期2020年10月, 60–70.
12. 游洪 南吴 东 平疫情期间大学生线上学习和手机App 使用调查报告学习态度、体验和总结科技视界2020, 13–17.
13. 中华人民共和国教育部. 教育部应对新型冠状病毒感染 肺炎疫情工作领导小组办公室关于在疫情防控期间做好 普通高等学校在线教学组织与管理工作的指导意见 URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A08/s7056/202002/t20200205_418138.html.

References:

1. Vchymo i navchaiemos na karantyni: zminy v systemi osvity [Vchymo i navchaiemos na karantyni: zminy v systemi osvity]. URL: <https://mon-covid19.info> [in Ukrainian].
2. Istoriia stanovlennia dystantsiinoi osvity v Ukraini [History of formation of distance education in Ukraine] [in Ukrainian]. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/ukraine>.
3. Obrazovanie v KNR [Education in the PRC]. URL: <http://saint-petersburg.china-consulate.org/rus/zgjj/t173665.htm> [in Russian].
4. Rekomendatsii shchodo vprovadzhennia zmishanoho navchannia u zakladakh fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity, yaki suttievo polehshyly robotu vykladachiv u tsomu napriami [Recommendations for the introduction of blended learning in institutions of professional higher and higher education, which significantly facilitated the work of teachers in this area]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchanny/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf> [in Ukrainian].
5. Rekomendatsii shchodo orhanizatsii potochnoho, semestrovoho kontroliu ta atestatsii zdobuvachiv osvity iz zastosuvanniam dystantsiinykh tekhnolohii [Recommendations for the organization of current, semester control and certification of students using distance technologies]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizatsiyi-potochnogo-semestrovogo-kontrolyu-ta-atestatsiyi-zdobuvachiv-osvity-iz-zastosuvannyam-distantsiynih-tehnologij> [in Ukrainian].
6. Romanovska O., Romanovska Yu., Romanovskyi O. Dosvid vyshchoi osvity Spoluchenykh Shtativ Ameryky XX – XXI stolit. [The experience of higher education in the United States of America in the XX – XXI centuries]. Knyha 4. Osoblyvosti akademichnoho (universytetskoho) pidpriemnytstva u SSHA druhoi polovyny KhKh – pochatku KhKhI stolit : navch. posib. Kyiv : vyd-vo NPU im. M. Drahomanova, 2020. 240 p. [in Ukrainian].
7. Sobchenko T. Pidhotovka maibutnikh pedahohiv do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti [Preparation of future teachers for innovative professional activity] Pedagogy and Psychology. Kharkiv, 2020. Vol. 63, pp. 159–167 [in Ukrainian].
8. Half of world's student population not attending school: UNESCO launches global coalition to accelerate deployment of remote learning solutions 19/03/2020 [in English]. URL: <https://en.unesco.org/news/half-worlds-student-population-not-attending-school-unesco-launches-global-coalition-accelerate>.
9. Sustainable Development Goals [in English]. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/the-2030-agenda-for-sustainable-development.html>.
10. Huxiaoping xiezuo xu yiqing xia gaoxiao zaixian jiaoxue de youshi yu tiaozhan [Analysis of the advantages and challenges of online teaching in colleges and universities under the epidemic] zhongguo gaojiao yanjiu, 2020 nian di 4 qi, 18–22 [in Chinese].
11. Li yan chenxinya chen yixuan zhangfan yiqing qijian daxuesheng zaixian xuexi diaocha yu qishi Kaifang jiaoyu yanjiu – Yi zhejiang daxue zhukezhen xueyuan wei li [Investigation and enlightenment of college students' online learning during the epidemic – Take Zhu Kezhen College of Zhejiang University as an example] di 26 juan di 5 qi 2020 nian 10 yue, 60–70 [in Chinese].
12. Youhongnan wu dongping yiqing qijian daxuesheng xian shang xuexi he shouji App shiyong diaocha baogao xuexi taidu, tianyan he zongjie [Investigation report on online learning and mobile app use by college students during the epidemic period-learning attitude, experience and summary] keji shijie 2020, 13–17 [in Chinese].
13. Zhonghua renmin gongheguo jiaoyu bu Jiaoyu bu yingdui xinxing guanzhuang bingdu ganran feiyan yiqing gongzuo lingdao xiaozu bangongshi guanyu zai yiqing fang kong qijian zuo hao putong gaodeng xuexiao zaixian jiaoxue zuzhi yu guanli gongzuo de zhidao yijian [Guidance of the Office of the Leading Group of the Ministry of Education in Response to the Novel Coronavirus Infection and Pneumonia Epidemic on Doing a Good Job in the Organization and Management of Online Teaching in Regular Colleges and Universities during the Period of Epidemic Prevention and Control]. URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A08/s7056/202002/t20200205_418138.html [in Chinese].

Sobchenko T. M., Tsyn Shen. The organization of blended learning in the future teachers training in Ukraine and PRC

This publication reveals the origins of distance learning in Ukraine and China; identifies the factors that influenced the emergence and development of this form of learning. The legal framework in both countries, which contributed to the spread of blended learning, was analyzed. It was found that the mass transition to a mixed form of education as in Ukraine so as in China was caused by the COVID-19 pandemic. It was found that although the readiness of countries for such a transition was different, the process of training future teachers and other professionals was not suspended.

What both countries have in common is that, in these countries from the very beginning of the forced transition to this form of education, the Ministry of Education has provided guidelines on the specifics of its implementation: "Regulations on the proper organization and management of online learning in colleges and universities during the pandemic", "Recommendations for the introduction of blended learning in institutions of professional higher and higher education" (Ukraine).

The article identifies which Internet platforms were used in China and Ukraine. The difficulties that have arisen are described, namely:

- *insufficient awareness of teachers about existing educational platforms, cloud services, technologies and their capabilities;*
- *low level of digital literacy;*
- *lack of understanding of how the learning process takes place;*
- *simultaneous mastery of the means of organizing online learning and their application;*
- *mobility in adjusting the presentation of the content of educational material;*
- *adaptation to work online;*
- *organization and establishment of feedback;*
- *absence or lack of gadgets, laptops, computers, communication, connection to the Internet in rural areas in Ukraine.*

Thus, despite the sufficient level of digital literacy of teachers in China, they were forced to urgently explore the new opportunities. Some of them were convinced of the impossibility of teaching the course online due to its specifics. Also, despite the high level of technical support and measures taken from time to time, the system could not withstand the load.

Key words: *blended form of education, institutions of higher education, cloud technologies, information and communication technologies.*

УДК 796.03.09

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.25>

Соловей О. М., Рогальський В. І., Журавель О. А., Діщенко Д. В., Петренко С. П., Шеверун В. С.

ОЦІНКА ВИСТУПІВ ПРОВІДНИХ УКРАЇНСЬКИХ КЛУБІВ У ЄВРОКУБКОВОМУ ТУРНІРІ З ГАНДБОЛУ СЕРЕД ЖІНОЧИХ КОМАНД

Актуальність дослідження полягає в аналізі та оцінюванні змагальної діяльності гандболісток-чемпіонок України у єврокубковому турнірі, а саме Лізі чемпіонів на різних стадіях її розіграшу. Досягнення та рейтинги провідних гандбольних клубів на міжнародній арені є головними компонентами підготовки їх до офіційних змагань та максимальної реалізації як командних, так і індивідуальних можливостей. Отримана інформація сприяє ефективному розвитку гандболу на національному рівні, підвищенню показників змагальної діяльності гандбольних клубів.

Мета дослідження *полягає в аналізі участі жіночих гандбольних клубів на різних стадіях розіграшу Ліги чемпіонів, визначенні тенденцій розвитку гри.*

Матеріал і методи дослідження. *Проаналізовано матчі 3 жіночих гандбольних клубів, що є чемпіонами України різних років, учасниць розіграшу Ліги чемпіонів Європи за 19 сезонів (1992/93–2010/11 роки). Дані отримані з офіційних протоколів, які доступні на веб-сторінці європейської федерації гандболу (<https://www.champions-league-women/archive>). Інформація використовувалася для перевірки показників змагальної діяльності, щоб порівняти та проаналізувати її зв'язок з командним рейтингом. Теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури та технічних протоколів у мережі Інтернет, метод системного аналізу, хронологічний метод, методи математичної статистики дали змогу сформулювати проблему, визначити ступінь актуальності питань, обґрунтувати мету й завдання роботи.*

Результати дослідження. *У статті висвітлено організаційні аспекти змагальної діяльності жіночих гандбольних клубів (ГК) України на турнірах Кубка європейських чемпіонів і Ліги чемпіонів за 19 сезонів (1992/93–2010/11 роки). Надано аналіз найвищих досягнень жіночих гандбольних клубів, що є чемпіонами України, а саме кількість ГК (38 ГК) з провідних країн Європи (23 країни), з якими зустрічалися наші гандболістки; відзначено перемоги та поразки, закинуті та пропущені м'ячі, результативні матчі, кількість закинутих і пропущених м'ячів у переможних та програних матчах, а також їх ефективність.*

Ключові слова: *гандбол, європейський турнір, змагальна діяльність, результативні матчі, кидки м'яча, закинуті м'ячі, ефективність.*

Прогрес сучасного спорту пов'язаний з удосконаленням методики підготовки спортсменів високої кваліфікації та забезпеченням рівня їх підготовленості згідно з вимогами змагальної діяльності.

Якщо розглядати гандбол загалом в Україні, то отримання інформації щодо змагальної діяльності наших гандбольних клубів є необхідним для його вивчення й подальшого розвитку.

Удосконалення змагальної діяльності відбувається шляхом об'єктивізації знань про структуру і підготовленість спортсменів з урахуванням як загальних характеристик становлення спортивної майстерності в конкретному виді спорту, так і індивідуальних можливостей окремого спортсмена [1; 2].

За сучасного високого рівня спортивних досягнень саме тактична підготовленість окремих гравців і команд загалом набуває першочергового значення. Особливе місце в процесі підготовки гандболістів має бути відведене процесу виховання індивідуальної та командної "тактичної грамотності" гравців [3–5].